

חצי שנה לשאגת הארי: הערכת מצב

תובנות, לקחים אסטרטגיים ומשמעויות לישראל

מאת ד"ר רפאל בן לוי | אוקטובר 2026

מטוס F-35 של חיל הנחתים האמריקאי ממריא מאוניית סער אמפיבית (תצלום: Faizinraz)

עיקרי הדברים

- המלחמה שינתה את מאזן הכוחות האזורי באופן משמעותי, אך טרם הסתיימה: איראן נחלשה באופן חסר תקדים, אך המשטר שרד, והמלחמה עשויה להתחדש.
- מצר הורמוז איבד חלק ניכר מערכו כקלף אסטרטגי איראני: חסימתו גרמה נזק כלכלי ועלייה במחירי האנרגיה, אך לא הצליחה להביא למשבר כלכלי עולמי.
- היחלשות איראן משנה את מאזן הכוחות האזורי לטובת הציר הסוני ובייחוד טורקיה: אנקרה יצאה מהמערכה ללא הנזק שספגו מדינות המפרץ, ומרחב הפעולה הטורקי גדל בסוריה וברחבי אזור.
- ארה"ב הוכיחה שהיא עדיין המעצמה הצבאית היחידה המסוגלת להפעיל כוח בעצימות גבוהה הרחק משטחה, אך המלחמה חשפה מגבלות משמעותיות ביכולת לנהל מערכה ממושכת.

- מדינות המפרץ גילו שהן פגיעות בהרבה מישראל לאיום האיראני: איום זה אינו רק בעיה צבאית אלא איום על המודל הכלכלי שעליו מבוססות מדינות אלה.
- סין ורוסיה אינן מוכנות להסתכן בעימות ישיר עם ארה"ב למען איראן; וכתוצאה משנמוך יכולות איראן, ארה"ב נמצאת ביציבה משופרת בתרחיש של עימות מול מעצמות יריבות.
- המלחמה חיזקה את מעמדה של ישראל כנכס אסטרטגי עבור ארה"ב ובעלות בריתה באמצעות הוכחת יכולות צבאיות ייחודיות ולחימה כתף אל כתף עם ארה"ב.
- ישראל אינה מבודדת, אך היא ניצבת בפני קיטוב בינלאומי גובר ונקודת שפל בדעת הקהל האמריקאית: יחסי ישראל עם חלקים מהשמאל בארה"ב ובאירופה נמצאים בשפל, ובמקביל התחזקו גם קולות אנטי-ישראליים ואנטישמיים בחלקים מהימין הבלדני בארה"ב.
- מנגד, ישראל מעמיקה שותפויות אסטרטגיות עם הודו, מדינות המפרץ, יוון, אזרבייג'אן, סומלילנד ומדינות נוספות באירופה ובדרום אמריקה.
- ישראל ביססה רצועת ביטחון עמוק בלבנון ובלמה את ניסיונות איראן לקשר בין הזירות כאשר המשך הנוכחות הישראלית מגובה בהסכם עם ממשלת לבנון וארה"ב.
- ישראל צריכה להיערך לכך שהמשטר האיראני ינסה להסלים דווקא כאשר מצבו ייחלש: יש להכין יכולת לפגיעה במוקדי כוח ובמטרות ערכיות של המשטר, לתמיכה באופוזיציה האיראנית ולהגנה על השותפות האזוריות.

מבוא

המלחמה הישירה עם איראן שנפתחה במבצע "שאגת הארי" הישראלי ו"זעם אפי" האמריקאי טרם הסתיימה לאחר יותר מ-7 חודשים, והיא עשויה להתחדש בכל עת. בכל זאת, ניתן להצביע על תובנות ולקחים אסטרטגיים על השחקנים השונים המעורבים באופן ישיר ועקיף, ומתוך כך ללמוד כיצד המלחמה השפיעה על המערכת הבינלאומית בכלל ועל מקומה של ישראל בפרט.

שלבי המלחמה

המלחמה עברה מספר שלבים בשבעת החודשים האחרונים. כדי להתבונן בה ממבט-על, ניתן לחלק את מהלכי המלחמה כך:

- **לחימה עצימה** (מרץ-אפריל) – פגיעה בצמרת האיראנית ואתרי מפתח; ירי איראני על כל האזור וסגירת מצר הורמוז.
- **הפסקת אש "מזרח תיכונית"** (אפריל-מאי) – ארה"ב מטילה מצור ימי נגד איראן בהורמוז לצד סנקציות ולחץ כלכלי. איראן מחזיקה בקלף הורמוז; ישראל מתמרנת בלבנון.

- **"דיפלומטיה של כפייה" (יוני) – ארה"ב** מחפשת הקלה כלכלית ומאיימת בהסלמה, חותרת למזכר הבנות עם המשטר שמבטיח הרבה הקלות באופן שמונתה במילוי דרישות ארה"ב; איראן מנסה לקשור בין הורמוז לבנון – ללא הצלחה. נחתם הסכם בין ישראל לממשלת לבנון.
- **חינוך במפרץ (יולי) – איראן** תוקפת ספינות ותובעת בעלות על הורמוז; ארה"ב מכה את יכולות איראן באזור המפרץ.
- **לחץ כלכלי כבד (אוגוסט) – ארה"ב** עוברת לאסטרטגיית חנק כלכלי מקיף, מצליחה לפתוח את הורמוז חלקית או ברמה סבירה, איראן נכנסת למשבר כלכלי עמוק.
- **איראן עם הגב אל הקיר (ספטמבר) – החותמים** פותחים במערכה נגד סעודיה, ככל הנראה בתיאום עם איראן, ומאיימים על חופש השיט בבאב אל מנדב.

מה הושג ומה לא הושג?

בפברואר 2026, בטרם המבצע, איראן היתה במאמץ נרחב להרחיב את מאגר הטילים הבליסטיים שלה, ובמאמצי שיקום של מתקני הגרעין. היא היתה תחת סנקציות מצד הממשל האמריקאי אך לא נותקה לחלוטין מהכלכלה העולמית. איראן המשיכה למכור נפט לסין, ובמקביל רשתות הברחה וערוצי סחר עקיפים איפשרו למשטר להמשיך להפיק הכנסות.

ברשימת ההישגים הקונקרטיים ניתן למנות את נטרול מרבית היכולת לבנות טילים חדשים בהיקף נרחב; נטרול היכולת להעשיר אורניום ולבנות צנטריפוגות חדשות; חיסול המנהיג העליון, שכבת הקצינים הבכירים ביותר, ומדעני הגרעין הבכירים; נטרול מרבית כלי השיט של חיל הים האיראני; והסבת נזק לחלק מתשתיות האנרגיה. בנוסף, כיום איראן נמצאת במשבר כלכלי חסר תקדים מאז המהפכה. לצד ההישגים הישירים נגד איראן, כתוצאה מההתערבות של חיזבאללה במלחמה, כבשה ישראל רצועת ביטחון משמעותית בדרום לבנון והיא מפרקת את יכולות חיזבאללה באופן נרחב באישור ממשלת לבנון וארה"ב.

ברשימת השאיפות שטרם הושגו ניתן למנות את הישגות המשטר המהפכני בשלטון ואת התחזקות כוחם של משמרות המהפכה כגורם העיקרי בקבלת החלטות; את הישגות כמות של אורניום מעושר באדמת איראן (כנראה מתחת לאדמה); את הישגותו של מתקן גרעין מוגן אחד שלם ("ההמקושי"); את הישגותם בידי המשטר של אלפי טילים ורחפנים לצורך שיגור על ישראל ומדינות האזור; את חוסר היכולת לפתוח את מצר הורמוז באופן מלא; את הישגותו של מיליציות בעיראק; את חיזבאללה שלא פורק; ואת והחותמים שמאיימים על באב אל מנדב ושהרחיבו את השטח שבידם.

מה למדנו על ארה"ב?

1. ארה"ב היא עדיין המעצמה הצבאית העולמית – לראשונה, ארה"ב חצתה את הרוביקון ונכנסה למלחמה ישירה נגד המשטר האיראני, לאחר עשרות שנים של מאבק חשאי, כלכלי ואיומים בפעולה צבאית. מדובר בצעד חסר תקדים ביחסים בין ארה"ב למשטר האיראני ובהפעלת הכוח האמריקאית הנרחבת ביותר בעשרים השנים האחרונות. בכך הוכיחה ארה"ב כי היא עדיין

המעצמה הצבאית היחידה המסוגלת לנהל מלחמה בעצימות גבוהה במרחק אלפי קילומטרים משטחה.

2. ארה"ב אינה ערוכה ללחימה עצימה ומתמשכת ולירי טילים על בסיסיה – במהלך החודש הראשון ללחימה התגלה מחסור מסוים במיירטים ובחימושים. המלחמה חשפה ביתר שאת מאפיין מרכזי של הלחימה בעידן הנוכחי: היכולת של טילים וכתב"מים לגרום נזק משמעותי בעלות נמוכה יחסית, לעומת העלות הגבוהה של ההגנה מפניהם. במידה רבה, נשיא ארה"ב דונלד טראמפ נזהר מאוד מהסלמה נוספת משום שאינו מוכן לשלם את מחיר התגובה האיראנית נגד בסיסים אמריקאיים ותשתיות קריטיות במפרץ.

3. הציבור האמריקאי מתקשה לשלם את המחיר – ארה"ב רגישה מאוד ללחצים כלכליים מבית, והציבור מתקשה להבין את הצורך לשלם מחיר כלכלי עבור מלחמת מנע הרחק מהבית, שלא קדמה לה פגיעה ישירה בארה"ב. בפועל, על אף שאין סימפטיה רבה עבור המשטר האיראני, רוב הציבור אינו מבין את הכרחיות המלחמה, והממשל לא נלחם בעצימות גבוהה מעבר למספר שבועות בלבד לפני שעבר לחפש הסדרה. עד סוף אוגוסט, נראה כי רק כשליש מהציבור בכללותו תמך במלחמה, לעומת כ-70% מהרפובליקנים. עבור רוב הציבור, השאלה המוחשית ביותר היתה מחיר הדלק.

4. מחירי הדלק עלו, אך פחות מהצפוי – מחיר הנפט לחבית עלה מ-72 דולר ל-120 דולר בשיא, ירד במהלך הקיץ בחזרה ל-82 דולר, ושוב עלה בעקבות ההסלמה עם סעודיה ל-100 דולר. כלומר, מחירי הנפט הושפעו באופן משמעותי ממצב הלחימה, אך בשני הכיוונים: נרשמה עלייה חדה ולאחריה ירידה משמעותית. גם השיא של 120 דולר לחבית אינו מהווה עלייה קיצונית או קטסטרופלית במונחים היסטוריים. עם זאת, מחירי הדלק בתחנות בארה"ב הגיבו בפיגור ולא הספיקו לרדת לרמות שלפני המלחמה עד ההסלמה עם סעודיה. מחיר הדלק בארה"ב עלה מכ-3 דולר לגלון לכ-4.5 דולר ועדיין נותר ברמה זו. מחירי הדיוזל עלו מ-3.7 דולר ל-6.3 דולר – עלייה תלולה אף יותר, שלה השלכות רחבות על עלויות ההובלה, החקלאות ומחירי המוצרים.

5. ממשל טראמפ מנווט בין הצורך להימנע מכניעה לדרישות איראן לבין הצורך להימנע מהסלמה רחבה מדי. אף שככל הנראה הממשל לא ציפה למערכה מתמשכת, הוא התאים את האסטרטגיה שלו להתפתחויות ולצעדים האיראניים, מבלי להגיע למשבר כלכלי חריף, מבלי להכניס חיילים לפלישה קרקעית ומבלי לבצע ויתורים משמעותיים לאיראנים במסגרת המשא ומתן.

ההחלטות הקריטיות בהקשר זה היו הפיכת המצור האיראני על הורמוז למצור על ספינות איראניות; ההתעקשות שמזכר ההבנות ידרוש עמידה איראנית בתנאי ארה"ב לפני מימוש הוויתורים; הפעולות שנעשו כדי לפתוח מחדש את זרימת האנרגיה מהמפרץ החוצה; וההחלטה להפעיל חנק כלכלי.

בשורה התחתונה, ארה"ב הוכיחה יכולת הקרנת כוח עצומה, אך גם נחשפה למגבלות של ניהול מלחמה ממושכת – המערכה הציבה את ארה"ב בעמדה חזקה יותר מול יריבים נוספים לאחר החלשת איראן, והמחשה מחדש את יכולתה להפעיל כוח צבאי בהיקף עצום הרחק משטחה. עם זאת, היא גם חשפה את מגבלותיה בניהול זירת לחימה פעילה לאורך זמן, ובעיקר את מגבלות מלאי החימושים ואת פגיעות הבסיסים האמריקאיים.

6. המלחמה העמיקה את המשבר באמון בין ארה"ב לבעלות בריתה בנאט"ו – סירובן של מדינות אירופיות לסייע במאמץ המלחמתי נגד איראן, ובפרט הגבלות שחלקן הטילו על השימוש

האמריקאי בבסיסים ובמרחב האווירי שלהן, עוררו בווינגטון תחושה שבעלות הברית נהנות מהגנה אמריקאית אך אינן מוכנות לסייע לארה"ב בעת הצורך (ספרד וצרפת התנגדו באופן בולט לשימוש בשטחן לצורך המערכה, איטליה הגבילה את הסיוע, ובריטניה שינתה את עמדתה באופן חלקי; מדינות אחרות איפשרו פעילות אמריקאית במסגרת ההסכמים הקיימים. גם מדינות שאיפשרו גישה לבסיסיהן לא הצטרפו למערכה ההתקפית עצמה).

המחלוקת העלתה מחדש ספקות באשר להדדיות שביסוד הברית. בעוד מדינות אירופה נימקו את עמדתן בהיעדר התייעצות מוקדמת ובחשש להיגרר למלחמה שמטרותיה אינן ברורות, הממשל האמריקאי ראה בכך פגיעה באמינות השותפות האסטרטגית. המשבר עשוי להאיץ בחינה מחדש של הפריסה הצבאית האמריקאית באירופה ושל אופי המחויבות האמריקאית לביטחון היבשת.

מה למדנו על איראן?

1. איראן נמצאת במצבה החלש והפגיע ביותר מאז המהפכה האיסלאמית ב-1979, אך היא עדיין מסוכנת מאוד. היא עדיין מחזיקה ביכולות רבות, ובתוך המשטר התחזק מעמדם של בעלי הגישה ההתקפית יותר. במקביל, המדינה מתמודדת עם אינפלציה קיצונית, מחסור בדלק לשימוש פנימי, כאשר ההכנסה הממוצעת למשק בית מוערכת בכשליש מההוצאות הבסיסיות, וכן קיימים מחסורים במזון ובתרופות.
2. המלחמה חשפה את חולשתה של האסטרטגיה האיראנית ארוכת השנים. התוצאות עד כה חושפות את חולשת האסטרטגיה שהתבססה על ניסיון לפצות על חולשה קונבנציונלית באמצעות איומי הסלמה שנועדו לשכנע יריבים חזקים יותר שעימות עם טהראן יהיה מסוכן ויקר במידה בלתי נסבלת.
- אסטרטגיה זו התבססה על בניית ארגוני פרוקסי שיכלו לתקוף תוך טשטוש האחריות האיראנית; בניית מערכי טילים וכטב"מים שנועדו לפגוע באוכלוסייה אזרחית ובתשתיות קריטיות של המדינות השכנות; ואיומים על חופש השיט במצרי הורמוז, שנועדו לשבש את שוקי האנרגיה ולגבות מחיר מממשלות הנמצאות הרחק מהמפרץ. כל זאת, לצד המאמץ להשגת נשק גרעיני לשם השגת חסינות להשלטת שלטונה על כלל האזור.
3. איום הטיילים האיראני כאב, אך פחות מהצפוי. איראן בחרה להרחיב את העימות ולתקוף מדינות ברחבי האזור. בכך היא גרמה נזק למדינות רבות, אך גם יצרה ניכור גדול כלפיה, שלא ישוקם בקרוב. כלפי ישראל, לעומת זאת, ההצלחה ביירוט מטחי הטיילים הגדולים ניטרלה במידה רבה את הפחד מפני איום זה.
4. חסימת הורמוז גרמה נזק כלכלי, אך לא קטסטרופלי, ומשהופעלה, היא איבדה חלק ניכר מערכה כאיום אסטרטגי. העולם נשען על זרבות נפט, מדינות המפרץ העבירו חלק מהזרימות לנתיבים יבשתיים חלופיים, וארה"ב פעלה צבאית כדי לפתוח נתיב שיט מוגן. כל אלה יחד ריסנו את עוצמת הפגיעה הכלכלית. אמנם בחודש יוני חשש הממשל האמריקאי שאם לא יימצא פתרון, המשבר עלול להחריף ולהפוך למשבר כלכלי אמיתי, אך תרחיש זה נמנע. בחודש ספטמבר זרימת האנרגיה החוצה מהמפרץ הפרסי, דרך כלל המסלולים השונים, חזרה לכ-80% מהרמה שלפני המלחמה.

קלף חסימת המיצרים היה האיום החשוב והמסוכן ביותר של איראן, ושימש במשך שנים כאמצעי להרתעת ארה"ב מפעולה נגדה. כעת, לאחר שהאיום הופעל, קשה יהיה להשתמש בו שוב באותה אפקטיביות. העולם לא יחזור בקלות למצב שבו איראן מחזיקה ביכולת לאיים להכניס את הכלכלה העולמית למשבר. החסימה אף היוותה זרז עבור מדינות האזור לפתח נתיבים חלופיים ולהיערך לאפשרות של חסימה נוספת. בין הנתיבים האלה ניתן למנות את צינור מזרח-מערב הסעודי המגיע לים האדום, את המסלול האמירתי-עומאני דרך פוג'ייירה ואת המסלול הצפוני היבשתי דרך עיראק.

5. איראן חשופה ופגיעה הרבה יותר מכפי שניסתה להציג. המלחמה חשפה שורה של נקודות תורפה שהמשטר האיראני ניסה במשך שנים להסתיר. התברר שניתן לחדור למערכי ההגנה האווירית של איראן, להשמיד את יכולותיה הימיות, לתקוף את תשתיות הטילים והכטב"מים שלה ולהגביל את יכולתה לייצא נפט. בכך נחשפה פגיעותה של איראן לא רק בתחום אחד, אלא במספר מרכיבים מרכזיים של האסטרטגיה הצבאית והכלכלית שלה.

6. המשטר האיראני גילה יכולת שרידות גבוהה מהצפוי. למרות המשבר הכלכלי העמוק, אין זה מובן מאליו שהמשטר יקרוס. המשטר עדיין יכול להמשיך לשלוט באמצעות כוח, לנתב את המשאבים המועטים לאנשי המנגנון שלו ולעקוף במידה מספקת את הסנקציות כדי לשרוד. אם הלחץ יגבר, ייתכן שהמשטר יעדיף לעשות ויתורים בעניין המיצרים כדי להקל על הסנקציות, וממשל טראמפ עשוי להסכים לכך.

מנגד, קיים גם תרחיש של חזרה להפגנות רחבות ולהתקוממות עממית, לצד התפרקות פנימית של המשטר למחנות יריבים ופשיטת רגל כלכלית. לפיכך, למרות חולשתה חסרת התקדים של איראן, שאלת הישרדותו של המשטר עדיין פתוחה.

מה למדנו על מדינות האזור?

1. מדינות המפרץ פגיעות הרבה יותר מישראל לאיום הטילים והכטב"מים. בניגוד לישראל, שהצליחה להתגונן במידה רבה מפני מטחי הטילים האיראניים, מדינות המפרץ ספגו פגיעות באתרים חיוניים ובתשתיות אסטרטגיות. בתחילת המערכה הן קיוו כי ארה"ב תפעל להפלת המשטר האיראני, אך כאשר התברר שהמערכה אינה צפויה להסתיים במהירות והחלו להיחשף להיקף התגובה האיראנית, הן שינו כיוון ולחצו על וושינגטון להימנע מהסלמה נוספת.

עבור מדינות המפרץ, האיום האיראני על תשתיות קריטיות אינו רק בעיה של נזק פיזי ועלות שיקום. הוא נוגע בליבת האסטרטגיה הלאומית שלהן. כלכלות המפרץ עדיין נשענות במידה רבה על ייצוא אנרגיה, אך במקביל הן מנסות למשוך השקעות, חברות ועסקים בינלאומיים ולהפוך את עצמן למרכזים של כלכלה מתקדמת וידע. כל אלה תלויים בתחושת הביטחון של משקיעים וחברות זרות. היכולת האיראנית לאיים על נמלים, מתקני אנרגיה, תעופה ותשתיות חיוניות עלולה אפוא לערער לא רק נכסים ספציפיים אלא את המודל הכלכלי כולו.

2. המפרציות נדרשות לגוון משענות. המלחמה גם חיזקה אצל מדינות המפרץ את ההבנה הכפולה שארה"ב חיונית לביטחונן, אך אינה יכולה למנוע לבדה מאיראן לפגוע בהן. בכך התחזקה המגמה שכבר היתה קיימת בשנים האחרונות: חיפוש אחר גידור סיכונים באמצעות מערך רחב

- יותר של שותפויות. ארה"ב נותרה עוגן הביטחון; ישראל מספקת טכנולוגיה, מודיעין ויכולות הגנה; סין מספקת קשרים כלכליים והשקעות.
3. סעודיה נדרשת כעת לבחור באופן ברור יותר את סביבת הבריתות שלה. עוד לפני המלחמה שרר בריאד חוסר אמון ביכולתה של ארה"ב להגן עליה במקרה של עימות ישיר עם איראן. המלחמה חיזקה מגמה זו וסעודיה פנתה להעמקת הקשרים הביטחוניים עם פקיסטן וטורקיה ואף חתמה על הסכם הגנה משולש עמן המכונה "ברית מכה". אין משמעות הדבר שמדינות אלה בהכרח יוכלו או ירצו להעניק לסעודיה הגנה צבאית במקרה של מלחמה כוללת, אך הן מספקות לה שכבות נוספות של שיתוף פעולה ביטחוני ומדיני.
- מנגד, ההתפתחויות בתימן חשפו את המחיר של המדיניות הסעודית בשנים האחרונות. סעודיה התנגדה למסגרת האמירית שהתמקדה בחיזוק השבטים המקומיים ובמניעת התבססות החות'ים, ובמקום זאת הסתמכה במידה רבה על גורמים איסלאמיסטיים סוניים.
4. האמירויות עברו מהסתמכות על ניהול הסיכון האיראני להתמודדות ישירה יותר עמו. במהלך המערכה נטלו האמירויות חלק פעיל יותר בהתמודדות עם איראן, וביצעו, ככל הנראה, תקיפות חשאיות של עשרות מטרות בשטח איראן בתיאום עם ארה"ב וישראל. במקביל, באפריל פרשו האמירויות מ-OPEC (ארגון המדינות המייצאות נפט), צעד שמחזק את עצמאותן בתחום האנרגיה ומפחית במידה מסוימת את תלותן במדיניות הסעודית בתקופה של תנודתיות בשוקי הנפט.
- גם בתחום הכלכלי חל שינוי משמעותי. במשך שנים שימשה דובאי במידה רבה כדלת אחורית כלכלית של איראן, כאשר המערכת הפיננסית והמסחרית האמירית איפשרה לטהרן לעקוף חלק מהסנקציות האמריקאיות. באוגוסט הודיעו האמירויות על השעיית עסקאות פיננסיות וכלכליות עם איראן. בכך מסתמנת התרחקות מהניסיון לנהל את האיום האיראני באמצעות קשרים כלכליים בלבד.
5. קטר ממשיכה במדיניות הגידור בין המחנות. גם לאחר המלחמה קטר ממשיכה לשמר במקביל את יחסיה עם ארה"ב ואת קשריה עם הציר הטורקי והגורמים האיסלאמיסטיים הסוניים. בכך היא ממשיכה במדיניות שהייתה אופיינית לה גם קודם לכן: הימנעות מהתחייבות מלאה למחנה אחד ושימור ערוצי השפעה עם שחקנים יריבים.
- במסגרת סנטקו"ם, התחזק שיתוף הפעולה הביטחוני בין ישראל למדינות האזור בתחומי המודיעין, ההגנה האווירית וההתמודדות עם איומים איראניים. לראשונה, ישראל סייעה באופן ישיר לאמירויות על ידי הצבת מערכת הגנה אווירית במהלך המלחמה בשטחן.
6. היחלשות איראן מחזקת את טורקיה ואת הציר הסוני. טורקיה יצאה מהמלחמה ללא הפגיעה שספגו מדינות המפרץ, בעוד היריבה האזורית המרכזית שלה, איראן, נחלשה באופן משמעותי. במקביל, היחלשותה של איראן מאפשרת לטורקיה להרחיב את השפעתה בסוריה ולחזק את מעמדה כמוקד הכוח המרכזי של הציר הסוני. מבחינת אנקרה, המלחמה שינתה את מאזן הכוחות האזורי באופן שמרחיב את מרחב הפעולה שלה.

מה למדנו על מעצמות העולם?

1. סין רוצה איראן חזקה מספיק כדי לא להיות כפופה לארה"ב, אך לא מלחמה אמריקאית-סינית בגלל איראן. סין סיפקה לאיראן תמיכה כלכלית, טכנולוגית ודיפלומטית וסייעה לה לעקוף סנקציות. גם לאחר פרוץ המלחמה נמשכו מגננוני הסחר שבמסגרתם איראן מספקת נפט וסין מספקת סחורות. אולם בייגינג נמנעה מכניסה צבאית ישירה למערכה לצד איראן. הדבר מלמד על גבולות השותפות הסינית-איראנית. לסין יש אינטרס באיראן שאינה נשלטת על ידי ארה"ב, בנפט האיראני הזול, בשוק האיראני ובשותפה המאגרת את ההגמוניה האמריקאית. אך אין לה אינטרס להיגרר למלחמה ישירה עם ארה"ב בגלל איראן. מבחינת בייגינג, השותפות עם טהרן היא כלי אסטרטגי, אך אינה מחייבת הקרבה של האינטרסים הסיניים הרחבים יותר.
 2. סין למדה את עוצמתה ואת מגבלותיה של ארה"ב במלחמה רחוקה. המלחמה איפשרה לבייגינג לראות מקרוב את יכולת הקרנת הכוח האמריקאית, אך גם את המחירים הכרוכים בה: צריכת חימושים ומיירטים, פגיעות בסיסים, עלויות כלכליות ושחיקה לאורך זמן. במקביל, סין עצמה היא צרכנית עצומה של אנרגיה מהמפרץ ולכן חשופה לשיבושים בהורמוז. המסקנה מבחינתה צפויה להיות השקעה גדולה עוד יותר בגיוון מקורות האנרגיה, תהליך שעשוי לאורך זמן להפחית את החשיבות הבינלאומית של הורמוז. המלחמה גם מעלה עבור סין שאלה רחבה יותר: אם ארה"ב אינה מעוניינת במערכה ממושכת ורואה במלחמה רחוקה מחיר משמעותי, כיצד תיראה הנכונות האמריקאית למערכה ארוכה בהרבה מול מעצמה כמו סין, ומה יהיו המחירים שסין עצמה תהיה מוכנה לשלם במקרה של עימות כזה?
 3. רוסיה מרוויחה מהשיבוש בשוקי האנרגיה, אך אינה מוכנה להתעמת ישירות עם ארה"ב בגלל איראן. רוסיה סיפקה לאיראן תמיכה דיפלומטית, מודיעינית ולוגיסטית, אך נמנעה מעימות ישיר עם ארה"ב. מבחינת מוסקבה, שיבוש אספקת האנרגיה מהמפרץ ועליית מחירי הנפט מספקים יתרון כלכלי באמצעות הגדלת הכנסותיה מייצוא אנרגיה. עם זאת, יתרון זה מוגבל: במקביל, אוקראינה ממשיכה לפגוע ביכולת הרוסית להפיק ולעבד אנרגיה, והמלחמה באיראן אינה פותרת את שחיקתה של רוסיה בזירה האוקראינית ואת תלותה הגוברת בסין.
 4. הודו הוכיחה שהיא מעדיפה גמישות אסטרטגית על פני בחירה במחנה. הודו ביקשה להישאר נייטרלית במהלך המלחמה, אך היתה חשופה מאוד לתוצאותיה. כמעט עשרה מיליון הודים חיים ועובדים במדינות המפרץ, אלפי ימאים הודים עובדים על ספינות העוברות באזור, ולפחות עשרה הודים נהרגו. חלק משמעותי מהסחר ההודי עובר דרך המפרץ והודו תלויה בייבוא אנרגיה. למרות זאת, ניו דלהי לא בחרה ליישר קו מלא עם ארה"ב, אלא המשיכה לדבר עם כל הצדדים ולרכוש גם נפט רוסי מוזל. המלחמה המחישת אפוא את המאפיין המרכזי של האסטרטגיה ההודית: שימור מרחב פעולה עצמאי והימנעות מהתחייבות בלעדית למחנה אחד. בהקשר זה בולט גם תפקידה של פקיסטן: יריבתה המרכזית של הודו בדרום אסיה הפכה לפתע לשחקן שאותו הנשיא האמריקאי נזקק לו כדי לפתור בעיה במזרח התיכון.
- בשורה התחתונה, כתוצאה משנמוך יכולות איראן, ארה"ב נמצאת כיום ביציבה משופרת לתרחיש עימות מול מעצמות יריבות.**

מה למדנו על ישראל ויחסיה עם ארה"ב?

1. ישראל הוכיחה את עצמה כשותפה הצבאית המרכזית של ארה"ב באזור. ישראל לא רק הוכיחה יכולות צבאיות ייחודיות במזרח התיכון, אלא נלחמה כתף אל כתף עם המעצמה הצבאית הגדולה בעולם. הדבר מעלה את הערך האסטרטגי של ישראל עבור ארה"ב ובעיני בעלות בריתה באזור. השאלה שמדינות אחרות כבר שואלות היא כיצד להפוך לשותפה הביטחונית המרכזית של ארה"ב באזור שלהן – כפי שיפן שואפת להיות במרחב האינדו-פסיפי.
2. המלחמה שידרגה את מעמדה של ישראל כנכס עבור מדינות המפרץ. מדינות המפרץ לא האשימו את ישראל בפרוץ המלחמה, אלא הבינו כי איראן היא הגורם שמאיים עליהן. דווקא חשיפת פגיעותן למתקפות האיראניות חיזקה את הערך של היכולות הישראליות בתחומי ההגנה האווירית, המודיעין והטכנולוגיה. ככל שהן מבינות שהן אינן יכולות להסתמך על ארה"ב בלבד כדי למנוע מאיראן לפגוע בהן, כך גדלה חשיבותן של שיתוף הפעולה הישיר עם ישראל.
3. ישראל הצליחה להרחיב את מרחב הפעולה שלה בלבנון למרות ניסיונות איראן לקשר בין הזירות. במהלך המערכה ישראל הרחיבה את אחיזתה בדרום לבנון, הצהירה על יצירת רצועת ביטחון וקיבלה לכך אישור מממשלת לבנון ובגיבוי הממשל האמריקאי. גם האיומים האיראניים בהסלמה רחבה יותר, שנועדו להפעיל לחץ על ישראל לסגת, לא השיגו את מטרותם. בכך התחזקה ההבנה כי איום בהסלמה אינו בהכרח מספיק כדי לכפות על ישראל נסיגה כאשר היא רואה בכך צורך ביטחוני. ישראל כן ויתרה על העמקת המערכה עד כדי מיגורו המוחלט של חיזבאללה בעצימות גבוהה ונאלצה להסתפק ברצועת הביטחון ומיגור רוב יכולות חיזבאללה.
4. ישראל אינה מבודדת, אך היא ניצבת בפני קיטוב בינלאומי עמוק יותר ונקודת שפל בדעת הקהל האמריקאית. חרף הטענה החוזרת שישראל מבודדת יותר מאי פעם, המלחמה מצביעה על תמונה מורכבת יותר. ישראל אכן נמצאת בשפל ביחסיה עם חלקים מתנועות השמאל בארה"ב ועם ממשלות שמאל במערב אירופה, ובמקביל מתמודדת עם התחזקות קולות ימין בדלניים ואנטי-ישראליים ואף אנטישמיים בארה"ב, שהיו בעבר בשוליים וכעת הפכו למיעוט קולני יותר.
- במקביל, בעיני חוגים ימניים בארה"ב ובאירופה, ובמדינות רבות ברחבי העולם, ישראל נהפכה לנכס ולמוקד לשיתוף פעולה ביטחוני ומדיני. המלחמה המחישת אפוא פחות בידוד מוחלט של ישראל ויותר חלוקה גוברת בין מדינות וציבורים הרואים בעוצמתה נכס לבין אלה הרואים בה בעיה.
5. הודו ממשיכה להעמיק את הקשר האסטרטגי עם ישראל. חרף המלחמה והלחצים הבינלאומיים, הודו העמיקה את שיתוף הפעולה הביטחוני עם ישראל. הקשר זוכה גם לגיבוי רחב יחסית בדעת הקהל ההודית, והוא ממחיש כי השותפות נהפכה לרכיב משמעותי ביחסים האסטרטגיים בין המדינות.
6. המעגל האזורי של השותפות האסטרטגיות של ישראל התרחב. מעבר למדינות המפרץ, שיתוף הפעולה עם מדינות נוספות התפתח לרמה אסטרטגית. במסגרת זו בולטות האמירויות, סומלילנד, אזרבייג'אן ויוון, כאשר בחלק מהמקרים שיתוף הפעולה הביטחוני מקבל אופי

- מובהק של היערכות משותפת מול האיומים שמציבה טורקיה. בכך מתרחבת רשת השותפויות של ישראל מעבר למעגל הערבי המצומצם.
7. גם באירופה נוצרו מוקדי שיתוף פעולה חדשים. לצד המתיחות עם חלק מממשלות מערב אירופה, נרשמה העמקת קשרים עם מדינות כגון סלובניה, פינלנד, גרמניה ומדינות במזרח אירופה. המגמה אינה אחידה ברמת היבשת, אך היא מצביעה על כך שהיחסים עם ישראל אינם מתכנסים בהכרח לכיוון של בידוד.
8. בדרום אמריקה מסתמנת תפנית היסטורית ביחס לישראל. המלחמה מתרחשת על רקע שינוי רחב יותר ביחסי ישראל עם מדינות דרום אמריקה. ארגנטינה וקולומביה נמצאות בתהליך של שינוי משמעותי ביחסים, לצד התפתחויות מול בוליביה, ואף סימנים לצעדים לקראת חידוש היחסים עם ונצואלה. אם מגמה זו תימשך, היא עשויה לסמן שינוי רחב יותר במעמדה הדיפלומטי של ישראל ביבשת שהייתה במשך שנים זירה שבה ישראל התקשתה לבנות תמיכה מדינית יציבה.

ומה הלאה?

1. יש לטפח את האלטרנטיבה הפוליטית למשטר האיראני. חולשתו הגוברת של המשטר יוצרת הזדמנות לבנות לאורך זמן חלופה פוליטית שתוכל להחליף אותו. עם זאת, יש להבחין בין היחלשות המשטר לבין קריסה בלתי-נשלטת שלו. ארה"ב אינה מעוניינת בתרחיש של התפרקות כאוטית של המדינה, שכן מדובר במדינה של כ-90 מיליון בני אדם, בעלת תשתיות אנרגיה ואזרחיות רחבות, וקריסה כזו עלולה ליצור שורה של תופעות בלתי-צפויות ולהשליך על היציבות האזורית והעולמית.
2. המשטר האיראני עשוי לנסות להסלים דווקא ככל שמצבו הפוליטי ייחלש. אם המשטר ירגיש שהוא מתחיל להתפרק, הוא עלול להגיע למסקנה שאין לו עוד מה להפסיד ולנסות לשנות בכוח את המשוואה האסטרטגית. לכך מצטרף גם השיקול הפוליטי האמריקאי: המשטר עשוי לנסות להסלים לקראת הבחירות בארה"ב, במטרה לפגוע בטרמפ פוליטית ולהעמיד אותו בפני מחיר פנימי על המשך המלחמה.
3. לארה"ב עדיין יש יכולת לחזור ללחימה עצימה. העובדה שטרמפ אינו מחזיר הביתה בשלב זה את הפריסה הימית האמריקאית מצביעה על כך שהוא משאיר לעצמו אפשרות פעולה. לאחר הבחירות לא יהיה עליו לנהל מערכת בחירות נוספת, ולכן מרחב הפעולה הפוליטי שלו לחזרה ללחימה עצימה עשוי להיות גדול יותר. במקביל, הממשל צפוי לבחון לקראת סוף 2026 את השפעת החרם הכלכלי ואת מידת הלחץ שהוא מפעיל על המשטר האיראני ועל יכולתו להמשיך ולתפקד.
4. ישראל צריכה להיערך לאפשרות של הסלמה איראנית נוספת. ישראל צריכה להתכונן לכך שהמשטר, דווקא מתוך חולשה, ינסה להסלים את המשוואה. במסגרת זו יש להתכונן לפגוע במטרות ערכיות ובמוקדי כוח של המשטר, לתמוך צבאית באופוזיציה האיראנית, ולהיערך להגנה על המדינות באזור שנהפכו לשותפות של ישראל ושל ארה"ב מול איראן.
5. הסיוע לסעודיה צריך להיות מותנה בבחירה אסטרטגית ברורה. אם סעודיה מבקשת סיוע והגנה מצד ישראל וארה"ב, עליה לבחור צד במערכה האזורית ולהשתלב באופן ברור במערכת

MISGAV • מ ש ג ב

המכון לביטחון לאומי ולאסטרטגיה ציונית
THE INSTITUTE FOR NATIONAL SECURITY & ZIONIST STRATEGY

הבריתות האמריקאית-ישראלית. במסגרת זו, עליה להפסיק להציב את הסוגיה הפלסטינית
כתנאי מרכזי לשיתוף הפעולה הביטחוני והאסטרטגי עם ישראל.